

OPAS MEDIAN HYÖDYNTÄMISEEN KASVATUSARJESSA

Fieteri OY

Jaakko Mörsky 2014

Sisällys

1

Sisällys.....	1
Oppaan johdanto ja yleistietoa.....	2
Lapset ikäkausittain.....	
6-7 -V.	3
7-9 -V.	4
9-12 -V.	5
noin 13 -V.	6
Linkkikokoelma aakkosittain.....	7

JOHDANTO

Tähän oppaaseen on koottu eri-ikäisten lasten mediankäyttöön liittyviä asioita. Medialla tarkoitetaan älypuhelinta, läppäriä, televisiota, radiota, internetiä. Media tarkoittaa myös painettua tekstiä, mutta siihen ei oppaassa keskitytä.

Opasta voidaan hyödyntää lastensuojelulaitoksen henkilökunnan toimesta, mutta se sopii erinomaisesti myös vanhemmille ja muille aikuisille, jotka ovat lapsen verkostoa. Opas on koottu opinnäytetyön pohjalta. Opinnäytteessä oli tehtävänä löytää median kasvatuksellisia hyötyjä ja ominaisuuksia.

YLEISTÄ

Tämän päivän lapset viettävät median ääressä aikaa yhä enemmän ja enemmän. Asiantuntijoiden mielipiteet vaihtelevat lasten ruutuajasta, mutta alle 12-vuotiaalle ei kukaan suosittele enempää ruutu-aikaa, kuin kaksi tuntia. Seitsemänvuotiaalle suositellaan puoltatoista tuntia, tai tuntia päivässä. Aina on vuorovaikutuksen kannalta parempi katsoa yhdessä televisio-ohjelmaa, kuin pelata yksin huoneessa kännykällä tai läppärillä.

Älypuhelimeen on erittäin suositeltavaa hankkia virustorjunta. Tekniikaltaan se ei eroa tietokoneesta, ja monilla se sisältää vielä enemmän yksityisiä tietoja, kuin tietokone. Virustorjunnan saa helpoiten omalta matkapuhelinoperaattorilta ja ne maksavat alle eurosta muutamaan euroon kuukaudessa.

Tietokoneet ja pelilaitteet kannattaa sijoittaa yhteisiin ja yleisiin tiloihin, jolloin lapsi ei saa mahdollisuutta eristäytyä pelatessaan tai käyttäessään mediaa. Lapsen käyttäessä tietokonetta kannattaa pyrkiä pysymään lapsen kielitaidon mukaisilla sivuilla. Esimerkiksi pelisivuja on suomeksi paljon.

6-7 -vuotiaan lapsen mediankäyttö:

3

6–7-vuotias lapsi osaa perustella mediavalintojaan ja pyrkimyksiään aiempaa moninaisemmin. Jos perheessä ei vielä ole laadittu mediaa koskevia sääntöjä, nyt on oikea aika pohtia yhdessä lapsen kanssa kohtuullisen mediankäytön rajoja. Lapsen on helpompi sitoutua noudattamaan sääntöjä, joiden luomisessa on itse ollut mukana. Monet lapset innostuvat erityisesti sarjakuvalehdistä, joita on helppo ymmärtää puutteellisellakin lukutaidolla. Lapsen lukutaito on kasvattajalle eräänlainen haaste, sillä lukemaan opittuaan lapsi tavoittaa aivan uudella tavalla aikuisille suunnattua mediaa, esimerkiksi iltapäivälehtien lööppejä.

- Ole kiinnostunut lapsen mediankäytöstä. Käytä mediaa yhdessä lapsen kanssa ja varaa aikaa keskustelulle.
- Lapsi saa katsoa vain ikärajamerkillä S varustettuja televisio-ohjelmia, elokuvia ja pelata pelejä, jotka ovat kaikille sallittuja. Televisio-ohjelmien, elokuvien ja pelien **ikärajat eivät ole suosituksia**, vaan ilmoittavat lapsen ikätasolle haitallisesta sisällöstä.
- Mediankäyttöä on perusteltua rajata myös ennen nukkumaanmenoa, sillä se häiritsee rentoutumista ja vaikeuttaa nukahtamista.
- Ota selvää, millaisia pelejä ja ohjelmia lapsesi kavereiden luona saa pelata ja katsoa. Sopikaa tarvittaessa aikuisten kesken yhteisistä pelisäännöistä.

- Kivaa tekemistä ja opettavia pelejä voi löytää internetistä esimerkiksi tuttujen kirjajahmojen tai lastenohjelmien sivuilta.
- Rohkaise lasta kertomaan pelottavista, ahdistavista ja hämmentävistä mediasisällöistä aikuiselle.
- Englantilaisen psykologian tohtorin, Aric Sigmanin mukaan **alle seitsemänvuotiaan ruutuaika päivässä on puolitoista tuntia..** <http://www.bbc.co.uk/news/health-18149510>

Kahdeksanvuotialle riittää tunti tv:tä, nettiä tai netti-/konsolipelejä suomalaisen lastenpsykiatrian erikoislääkäriin, Janna Rantalan, mukaan. <http://olotila.yle.fi/perhe/lasten-kasvatus/lastenpsykiatri-vastaa/lapset-tv-ja-netti>

Lisätietoa tämänikäisen lapsen mediankäytöstä:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/6_7-vuotias/media

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/0-3-luokkalaiset.htm>

YLEn sivut mediataitojen opetteluun:

www.yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/vanhemat/johdanto/index.htm

Myös Seinäjoen kaupunginkirjastosta löytyy oma osasto, "Lapset ja media", kirjallisuutta haluavalle.

7-9 -vuotiaan lapsen mediankäyttö:

Kouluikäinen saattaa jo viettää aikaa kotonaan ilman vanhempia. Tällöin on tärkeää, että perheessä on laadittu säännöt mediankäytöstä. Etenkin internetin ja kännykän käytöstä on sovittava lapsen kanssa. Lapsi saattaa olla teknisesti hyvinkin näppärä, mutta taito ymmärtää mediaa ja sen sisältöjä ei kehity itsestään laitteiden käytön ohella. Tässä iässä ystävien mielipiteet vaikuttavat siihen, mitä pelejä lapsi haluaa pelata, mitä ohjelmia katsoa ja millä tavalla hän haluaa käyttää nettiä.

- Ole kiinnostunut lapsen mediankäytöstä. Käytä mediaa yhdessä lapsen kanssa ja varaa aikaa keskustelulle. Valmistaudu keskustelemaan myös vaikeista asioista. Anna lapsen näyttää ja opettaa sinulle osaamiaan asioita.
- Lapsi saa katsoa vain ikärajamerkillä S tai 7 varustettuja televisio-ohjelmia, elokuvia ja pelata pelejä. Televisio-ohjelmien, elokuvien ja pelien **ikärajat eivät ole suosituksia**, vaan ilmoittavat lapsen ikätasolle haitallisesta sisällöstä.
- Kerro lapselle, että netissä on myös vain aikuisille tarkoitettua aineistoa. Rohkaise lasta kertomaan pelottavista, ahdistavista ja hämmentävistä mediasisällöistä vanhemmalle.
- Jos lapsella on oma kännykkä, tallentakaa siihen tärkeiden aikuisten numerot. Opetelkaa soittamaan näihin numeroihin. Kerro myös, miten hätäpuhelu soitetaan.
- Sopikaa yhdessä lapsen kanssa säännöt kännykän käytölle.
- Aikuisten on huolehdittava mediankäytön kohtuullisuudesta, jotta lapsen leikille, ystäville, rentoutumiselle ja perheen

- yhdessäololle jää päivittäin aikaa.
- Mediankäyttöä on perusteltua rajata myös ennen nukkumaanmenoa, sillä se voi häiritä rentoutumista ja vaikeuttaa nukahtamista. Samoin perheessä voidaan pohtia mediankäytön rajaamista ruokailun aikana tai silloin, kun ystäviä on leikkimässä.

Englantilaisen psykologian tohtorin, Aric Sigmanin mukaan **alle seitsemänvuotiaan ruutuaika päivässä on puolitoista tuntia**. <http://www.bbc.co.uk/news/health-18149510>

Kahdeksanvuotialle riittää tunti tv:tä, nettiä tai netti-/konsolipelejä suomalaisen lastenpsykiatrian erikoislääkärin, Janna Rantalan, mukaan. <http://olotila.yle.fi/perhe/lasten-kasvatus/lastenpsykiatri-vastaa/lapset-tv-ja-netti-7-12> -vuotiaalla saa olla ruutuaikaa viihdemedian ääressä saa olla korkeintaan kaksi tuntia.

Lisätietoa tämänikäisen lapsen mediankäytöstä:

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/media/

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/0-3-luokkalaiset.htm>

YLEn sivut mediataitojen opetteluun:

www.yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/vanhemat/johdanto/index.htm

Pelejä: <https://ekapeli.lukimat.fi/> <http://alypaa.com/>

9-12 -vuotiaan lapsen mediankäyttö:

5

Suosikkikirjat, -sarjat, -pelit ja -yhtyeet ovat lapselle tärkeitä. Ne luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta myös kaveripiirissä. Ystävien mielipiteet vaikuttavat siihen, mitä pelejä lapsi haluaa pelata, mitä ohjelmia katsoa ja millä tavalla hän haluaa käyttää nettiä.

- Aikuisen on edelleen huolehdittava lapsen turvallisesta mediankäytöstä. Lapsen mediankäyttöä voi olla tarpeen säännellä ja rajoittaa niin sisällöllisesti kuin ajallisestikin. Selkeät säännöt auttavat suojaamaan lasta ikäviltä kokemuksilta sekä pitämään mediankäytön kohtuullisena.
- Lapsi saa katsoa vain ikärajamerkillä S tai 7 varustettuja televisio-ohjelmia, elokuvia ja pelata pelejä. 12 vuotta täyttäneet saavat katsoa ohjelmia tai pelata pelejä, joissa ikärajamerkintä on 12. Televisio-ohjelmien, elokuvien ja pelien **ikärajat eivät ole suosituksia**, vaan ilmoittavat lapsen ikätasolle haitallisesta sisällöstä.
- Ole kiinnostunut lapsen mediakäytöstä. Käytä mediaa yhdessä lapsen kanssa ja varaa aikaa keskustelulle.
- Sopikaa, miten kännykkää käytetään. Saako sillä esimerkiksi käyttää nettiä tai ostaa pelejä? Kännykkä ei saa olla kiusaamisen väline. Muistuta lasta siitä, että salakuvaaminen tai ilkeiden viestien lähettely ei ole sallittua. Mikäli lapsi itse saa kurjia viestejä, siitä

pitää kertoa heti vanhemmalle tai muulle tutulle aikuiselle.

- Kerro lapselle, että netissä on myös sopimatonta ja laitonta aineistoa. Rohkaise lasta kertomaan mahdollisesti kohtaamistaan häiritsevistä tai mieltä askarruttavista aineistoista ja yhteydenotoista ja valmistaudu keskustelemaan niistä hänen kanssaan.

Lisätietoa tämänikäisen lapsen mediankäytöstä:

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/9_12-vuotias/media/

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/4-6-luokkalaiset.htm>

YLEn sivut mediataitojen opetteluun:

www.yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/vanhemmat/johdanto/index.htm

Myös kaupunginkirjastosta löytyy oma osasto: "Lapset ja media" kirjallisuutta haluavalle.

Pelejä: <https://ekapeli.lukimat.fi/>

<http://alypaa.com/>

Noin 13 -vuotiaan mediankäyttö:

Kun lapsi lähestyy murrosikää, median vaikutus identiteetin rakentumiseen korostuu. Elokuvien, mainosten, tv-ohjelmien ja nettisisältöjen kautta nuori peilaa itseään suhteessa maailmaan, mikä saattaa aiheuttaa aikuistumis- ja ulkonäköpaineita. Nuoren identiteettityölle itsen peilaaminen muihin on kuitenkin tärkeää, sillä se mahdollistaa maailman tarkastelun erilaisissa rooleissa. Idolit, esikuvat ja sankarit ovat tärkeitä, olivatpa he lähimpiin arjen sankareita tai julkkiksia.

Internetillä on nuorille suuri merkitys etenkin ystävyys-suhteiden kannalta. Internetin yhteisöpalvelujen avulla luodaan uusia kontakteja ja ylläpidetään ystävyys-suhteita.

- Aikuisten on syytä opastaa lastaan toimimaan viisaasti verkkomaailmassa. Esimerkiksi henkilötietoja kannattaa luovuttaa vain harkiten ja luotettaville henkilöille. Netissä voi helposti tutustua samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin ja saada hyviä ystäviä. Nettituttu kannattaa kuitenkin tavata kasvotusten ensimmäisellä kertaa jollain julkisella paikalla eikä tapaamiseen kannata mennä yksin.
- Muistuta hyvistä käytöstavoista myös netissä.
- Rohkaise nuorta kertomaan hänelle mahdollisesti lähetetyistä ilkeistä viesteistä tai halveksuvista kuvista vanhemmalle tai muulle luotettavalle aikuiselle. Puutu netissä tapahtuvaan kiusaamiseen.
- Tutustu nuoren käyttämiin medioihin ja sähköisiin palveluihin. Aikuisen ei tarvitse osata kaikkea, mitä nuori osaa. Tärkeintä on olla kiinnostunut ja keskustella asioista.
-

-
- Anna nuoren myös opettaa sinua. Se on nuorelle tärkeää.
- Kysele, mitä kavereilla katsotaan ja pelataan. Sovi myös sukulaisten kanssa, millaisia pelejä ja elokuvia nuorelle saa ostaa.
- Nuori saa katsoa vain ikärajamerkillä S, 7 tai 12 varustettuja televisio-ohjelmia, elokuvia ja pelata pelejä. Televisio-ohjelmien, elokuvien ja pelien **ikärajat eivät ole suosituksia**, vaan ilmoittavat lapsen ikätasolle haitallisesta sisällöstä.
- Nuori tarvitsee edelleen aikuisen tukea ja läsnäoloa. Keskustelkaa yhdessä lukemistanne lehtijutuista ja katsomistanne elokuvista ja ohjelmista. Ole kiinnostunut nuoren mielipiteistä ja kunnioita niitä.
- Tarvittaessa rajoita nuoren ruutuaikaa. **Nuoren netin-, tai kännykän käyttö tai pelaaminen on liiallista, jos se alkaa hankaloittaa muuta elämää.** Esimerkiksi jos yöunet jäävät liian lyhyiksi, nuori tinkii koulunkäynnistään, läksyjenteosta tai muista harrastuksistaan tai jos nuoren kaikki kaverit ovat ainoastaan nettituttuja.

Lisätietoa tämänikäisen lapsen mediankäytöstä:

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/7-luokkalaiset.htm>

LINKKIKOKOELMA:

7

Sisältää joukon hyödyllisiä internetsivuja. Avataksesi internetsivun, paina "ctrl" -nappi pohjaan ja klikkaa hiiren vasemmalla näppäimellä sinistä tekstiä.

Artikkeli lapsen paikantamisesta kännykkää hyödyntäen
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/09/12/lahtiko-lapsi-koulutielle-nain-paikannat-hanet-kannykalla>

Elokuvaterapiasta: <http://pekkalehto.com/elokuvaterapia/>

Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/ea565dd9-34e5-4e74-bcc6-27e567de2a96>

Matkapuhelinsanasto: <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/puhelin-ja-internet/lapset-ja-matkapuhelimet/sanasto/>

Medialukutaidon määritelmää:
www.mediakasvatus.fi/artikkelit/medialukutaito

Media Smart -mainonnan lukutaito-ohjelma
<http://www.mediasmart.fi/>

MLL:n sivut lasten mediankäyttöön liityen:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/lapset_ja_media/

Napero –sivusto, johon koottu ohjeita lapsen mediankäytöstä:
<https://napero.plussa.com/Suosituksset/Vinkit-vanhemmille/Kasvatus/Naperonetiketti1/>

Ohjeita pelaamisen valvontaan ja liiallisen pelaamisen havainnoimiseen <http://pelitaito.fi/>

Opinnäytetyö median hyödyntämisestä kouluikäisten terveyden edistämisessä:
http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/25407/Karjalainen_An_u.pdf?sequence=1

Opinnäytetyö pelaamiseen liittyen:
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67824/Opinnaytetyo.pdf?sequence=1>

Pelien ikärajoista ja muutenkin pelaamisesta:
<http://www.pegi.info/fi/index/id/191/>

Tekijänoikeuslaki
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404

Teknologiasanasto: <http://fin.afterdawn.com/sanasto/>

YLEn sivut mediataitojen opetteluun (kouluikäisille):
<http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/0-3-luokkalaiset.htm>